

CZU: 373.3.04

DOI: 10.36120/2587-3636.v31i1.174-181

EFICIENTIZAREA FORMĂRII COMPETENȚEI DE ÎNVĂȚARE ÎN MICA ȘCOLARITATE DIN PERSPECTIVA MANAGEMENTULUI CONSILIERII EDUCAȚIONALE

Lilia STEGĂRESCU, doctorandă

<https://orcid.org/0009-0005-4906-0156>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din mun. Chișinău

Rezumat. Articolul conține o incursiune introductivă de explicare și definire a conceptelor de învățare, competență de învățare și învățare școlară. Este precizat specificul învățării ca proces, ca produs și ca funcție; sunt delimitate dificultățile întâmpinate de elevi și cadrele didactice în formarea competenței de învățare a elevilor din treapta învățământului primar. Autoarea redă un fragment de cercetare a eficientizării formării competenței de învățare la elevii din clasele primare, descriind, esențializat și explicit, posibilitățile consilierii educaționale din perspectiva valorificării managementului consilierii educaționale.

Cuvinte-cheie: proces de învățare, competența de învățare, elevi de vârstă școlară mică, învățare școlară, consiliere educațională, management al consilierii educaționale.

STREAMLINING THE FORMATION OF LEARNING COMPETENCE IN EARLY CHILDHOOD FROM THE PERSPECTIVE OF EDUCATIONAL COUNSELING MANAGEMENT

Summary. The article contains an introductory foray into explaining and defining the concepts of learning, learning competence and school learning. The specifics of learning as a process, as a product and as a function are specified; the difficulties encountered by students and teachers in training the learning competence of primary school students are delimited.

The author reproduces a fragment of research on the efficiency of the formation of learning competence in primary school students, describing essentially and explicitly the possibilities of educational counseling from the perspective of capitalizing on the management of educational counseling.

Keywords: learning process, learning competence, early school students, school learning, educational counseling, management of educational counseling.

Conceptul de *învățare* este unul fundamental în didactică/teoria instruirii, a fost și continuă să fie în centrul atenției practicienilor și teoreticienilor din domeniul științelor educației. Astăzi învățarea ca fenomen uman, concept și proces instructiv/educațional este profund studiată nu numai de către specialiștii din domeniul pedagogiei, teoriei instruirii, psihologiei învățării, psihologiei cognitive etc., ci și de către specialiștii din domeniul neuroștiințelor și tehnologiilor informaționale. Bineînțeles, că literatura de specialitate [1; 4; 5; 8; 9; 10 etc.] oferă o mulțime de definiții ale învățării, noi ne vom opri doar la cele esențiale/de sinteză, întrucât, avem ca scop studierea epistemologică a învățării școlare, stimularea acesteia și eficientizarea formării *competenței de învățare* la elevii din învățământul primar, în contextul managementului consilierii și dezvoltării personale. În mod special, ne interesează aspectul nominalizat și schimbările care s-au produs după

implementarea în învățământul preuniversitar, inclusiv cel primar, a ariei curriculare *Consiliere și dezvoltare personală*, începând cu anul de studii 2018-2019 [5].

Așadar, una din cele mai uzuale definiții ale învățării ne orientează spre conștientizarea faptului că învățarea reprezintă o activitate prin care se realizează, în mod curent, instruirea. Învățarea este procesul psihic prin care se interiorizează și se personalizează cunoștințele, valorile și se formează competențele. Procesul învățării este nucleul activității de instruire. Învățarea în pedagogia postmodernă este abordată din trei perspective: ca proces, ca produs și ca funcție [9, p. 300]. *Ca proces, învățarea* include un ansamblu de operații, acțiuni, activități, stări și evenimente interne prin care are loc transformarea competențelor externe în structuri cognitive, atitudinale și psihofizice. *Învățarea ca produs* presupune un ansamblu de noi achiziții: competențe, modalități de gândire și comportament, iar *învățarea ca funcție* include identificarea și analiza factorilor interni (biofizici, psihoindividuali) și externi (sociali, juridici) care influențează achiziționarea cunoștințelor și formarea competențelor [Ibidem].

Dacă e să apelăm la neuroștiințe și, anume, la neurodidactică [10, p.105], atunci caracteristicile de bază ale învățării pot fi esențializate și rezumate astfel:

- activitate și/sau proces desfășurat de actori umani pregătiți special;
- proces organizat în condiții concrete de spațio-temporalitate, culturalitate și contextualitate valorică, cu o ritmică personalizată, pe un fond social bine definit;
- proces realizat prin intermediul eforturilor educaționale cu dominante cognitiv-operaționale, socioemoționale, vocațional-acționale și atitudinale;
- activitate realizată prin intermediul explorării conținuturilor, experiențelor, valorilor și situațiilor incorporate în obiectul învățării/de studii;
- proces realizat cu scopul atingerii unor rezultate cognitive (concepte, semnificații, principii, strategii, rezolvare de probleme etc.); psihomotorii (abilități, priceperi, deprinderi manuale, operatorii etc.), afectiv-emoționale (interese, orientări, preferințe, aspirații etc.), cultural-spirituale, exprimate și integrate în seturi de valori și competențe, în trăsături de personalitate, proiecte, comportamente, idealuri etc.;
- proces ce include elemente de reversibilitate, re/construcție și ameliorare, bazate pe conexiuni inverse/feedback, anticipative/feedbefore, personalizate și/sau comune, axate pe efecte de urmă/backwash.

Considerăm că elementele caracteristice procesului de învățare expuse de noi sunt evidente și explicite. În continuare, vom defini succint *învățarea școlară* care constituie o formă tipică de învățare a elevilor. Învățarea școlară se desfășoară într-un cadru instituționalizat, sub conducerea profesorului, fiind orientată și ghidată de planurile de învățământ, programe și manuale, urmărind scopul asimilării de către elevi a cunoștințelor, deprinderilor, teoriilor, legilor, inclusiv, formarea operațiilor mintale rezolutive, aplicative și creative necesare progresului lor intelectual și adaptativ [11, p.123].

Acum să precizăm un moment important care este stipulat în documentele de politici educaționale (Codul Educației al Republicii Moldova și Curriculumul Național pentru Învățământul primar, aprobat în Consiliul Național pentru Curriculum/Ordinul MECC nr. 1124 din 24.07.2018): Articolul 11 (2) ne obligă să formăm elevilor competențele-cheie, prevăzute în Recomandările Consiliului European, printre care se regăsește și *competența de a învăța să înveți*. Paralel cu aceasta, al cincilea an (din 2018), în instituțiile de învățământ general, la toate nivelurile, a fost introdusă aria curriculară *Consiliere și dezvoltare personală* și se studiază disciplina *Dezvoltarea personală*, iar cadrele didactice realizează consilierea educațională a elevilor, pentru a-i orienta și susține în procesul complex de formare a personalității [5].

Ca director adjunct și cadru didactic cu experiență în domeniul învățământului primar (vechimea în muncă de circa 30 de ani în domeniu), consider că inovațiile introduse sunt foarte benefice pentru dezvoltarea personală a elevilor, dar și pentru eficientizarea formării competenței de învățare a acestora, mai cu seamă în mica școlaritate care, în viziunea noastră, reprezintă o etapă de vârstă sensibilă și propice dezvoltării interesului cognitiv, cultivării iubirii de carte, școală și învățare, pune bazele începutului *învățării pe tot parcursul vieții* [1; 2; 3; 12].

Cercetarea realizată are ca scop stabilirea impactului managementului consilierii educaționale asupra eficientizării formării competenței de învățare la elevii din clasele primare. După această incursiune introductivă, ne vom referi la un șir de detalii și strategii importante de eficientizare a formării competenței de învățare la elevii din învățământul primar. În acest sens, vom specifica *conținutul generic al competenței de învățare* care include:

- documentare, căutare și obținere de informații (din surse bibliografice, virtuale/Internet, alte baze de date etc.);
- selectivitate, spirit critic, activ și interactiv;
- reflecție personală și colectivă;
- abilități de activitate independentă;
- abilități de muncă în echipă și de cooperare,
- abilități de explorare/investigare/cercetare a mediilor reale și virtuale;
- comportamente intelectuale/cognitive și acționale/pragmatice reactive și proactive;
- competențe metacognitive;
- crearea textelor, desenelor, tabelelor, graficelor, organigramelor și diagramelor;
- realizarea/elaborarea produselor specifice: rezumate, rapoarte, jurnale, portofolii, soft-uri, produse media etc.;
- managementul: informațiilor, resurselor și proceselor cognitive și metacognitive, emoțiilor, timpului, contingențelor, al tuturor factorilor care intervin;

- reglare și autoreglare: cognitivă, motivațională/ emoțională, comportamentală [11, p.124].

Dacă analizăm aceste 12 componente ale competenței de învățare și le corelăm cu cele 11 discipline școlare/conținutul acestora (Limba și literatura română, Limba străină, Matematică, Științe, Educația moral-spirituală, Istoria românilor și universală, Educația muzicală, Educația plastică, Educația fizică, Educația tehnologică și Dezvoltarea personală), observăm și conștientizăm ce volum impunător de muncă are de realizat învățătorul la clasă, pentru a forma și consolida competența de învățare, mai cu seamă, în primul și al doilea an de studii în treapta învățământului primar. Totodată, merită să remarcăm și aspectele care fac dificilă și complică activitatea cadrelor didactice și, desigur, că și a părinților, în ceea ce privește formarea/ eficientizarea competenței de învățare în mica școlaritate. Printre aspectele vizate, putem enumera: particularitățile de vârstă și de personalitate ale elevilor, pregătirea lor psihofizică, morală și intelectuală diferită, numărul mare de elevi în clasă, implicarea insuficientă a familiei în colaborarea cu școala și lipsa acțiunilor educative concomitente, cunoașterea insuficientă a mecanismelor neuropsihologice a procesului învățării, a posibilităților consilierii și managementului consilierii educaționale/MCE etc. Anume de aici am purces în cercetarea noastră, realizând câteva sondaje de opinie a cadrelor didactice și părinților, pentru a stabili în ce mod și cum am putea valorifica eficient consilierea educațională, managementul acesteia care este încă insuficient studiat și promovat în practica și activitatea educațională cu elevii de vârstă școlară mică, fiind elucidat doar fragmentar în lucrările cercetătorilor din domeniul științelor educației [6; 7; 8; 11], deși există o anumită experiență pozitivă în multe instituții de învățământ general (care, pur și simplu, nu este studiată suficient și diseminată).

În acest context, am decis să realizăm o cercetare în instituția noastră. Am remarcat că ambele grupuri experimentale de pedagogi din învățământul primar (39 subiecți/învățători de la clasele primare, Instituția de Învățământ Privat Liceul Teoretic „Orizont”, filiala Buiucani, mun. Chișinău) și 135 de familii/părinți au fost cointeresate în cercetarea inițiată, participând activ la conversații, discuții, mese rotunde, webinare etc., cu referire la problema dată. Astfel, am concluzionat că marea majoritate a pedagogilor (89,7%) au nevoie de formări profesionale în domeniul MCE cu privire la eficientizarea formării competenței de învățare a elevilor, de care, cum consideră pedagogii, depinde nu numai succesul lor școlar, ci și dezvoltarea carierei școlare, la general.

Practic, întregul grup de părinți (92,1%) simt necesitatea de consiliere educațională în ceea ce privește problema învățării micilor școlari. Totodată, elaborarea și analiza *Rapoartelor de autoevaluare a activității educaționale la treapta de învățământ primar* (IPÎLT „Orizont”, filiala Buiucani) pentru anii de studii 2020-2021; 2021-2022, activitățile de asistare la ore și supervizare a ședințelor de consiliere, observațiile noastre și analiza

Tabelor de performanță școlară a elevilor din clasele primare, ne-a permis să efectuăm un șir de concluzii cu privire la competența de învățare a elevilor, după cum urmează:

- deși se lucrează sistematic cu elevii claselor primare, doar câteva elemente ale procesului de selectare a informației adăugătoare după anumite criterii din sursele bibliografice recomandate în curriculumurile disciplinare putem observa la elevii de 9-10 ani (cl. a III-a și a IV-a), restul elevilor întâmpină mari dificultăți; la ei, încă, fiind insuficient dezvoltate operațiile gândirii, spiritul critic, capacitatea de a scoate în evidență ideea principală a fragmentului textual; dificil delimitează și caracterizează specificul evenimentelor esențiale și a celor auxiliare; anevoios structurează informația etc.;

- marea majoritate a elevilor mai ușor învață textele pe de rost, decât le însușesc conștient; întâmpină dificultăți la re/povestirea textului; memorizează bine doar informația care le-a trezit interes cognitiv și/sau le-a provocat careva emoții;

- capacitățile de reflecție, interogația, judecata, analiza, sistematizarea ideilor, gândurilor, generalizările etc. se află la un nivel începător de dezvoltare;

- abilitățile de investigare/cercetare se manifestă mai mult în situațiile reale/concrete, foarte bine cunoscute de elevi și, desigur, că în cazul, când acestea au suport intuitiv/ilustrativ;

- în pofida faptului că majoritatea elevilor din clasa I-a au frecventat instituțiile preșcolare, dezvoltarea competențelor cognitive și metacognitive sunt mai mult la etapa inițială de dezvoltare și depind, în cea mai mare parte, de dezvoltarea operațiilor gândirii (analiza și sinteza, comparația, concretizarea și abstractizarea, clasificarea, generalizarea etc.) și a formelor gândirii (noțiuni, judecată și raționament); de capacitatea concentrării atenției, de particularitățile dezvoltării percepției, spiritului de observație, a limbajului, imaginației etc.;

- este evidentă necesitatea cadrelor didactice și a părinților de a-și aprofunda și completa cunoștințele și competențele profesionale la nivel de aplicare și integrare cu privire la valorificarea adecvată a particularităților și posibilităților de vârstă și de personalitate ale școlarului mic; aceștia consideră că ar fi mult mai eficienți, dacă ar cunoaște variate modalități, metode și procedee de stimulare a interesului și motivației pentru învățare; dezvoltare a creativității; de aplicare a aprobării și dezaprobării etc.;

- cea mai complexă și stringentă problemă pentru adulți/pedagogii claselor primare și părinți ține de formarea abilităților cu privire la managementul informațiilor, dezvoltării resurselor și a proceselor cognitive și metacognitive; a rezilienței la stres; reglarea și autoreglarea emoțională și comportamentală atât în cadrul activităților școlare, cât și în cadrul familiei.

Desigur, că dificultățile privind competența de învățare a elevilor din treapta învățământului primar expuse mai sus, au fost esențializate și generalizate, pentru a oferi posibilitate cadrelor didactice să înțeleagă și să poată proiecta direcțiile magistrale ale

managementului consilierii educaționale care ar ghida procesul activității de consiliere școlară, nelimitându-l numai la cele cinci module prevăzute de aria curriculară *Consiliere și dezvoltare personală (arta cunoașterii de sine și a celuilalt; asigurarea calității vieții; modul sănătos de viață; proiectarea carierei profesionale, dezvoltarea spiritului antreprenorial și securitatea personală)*.

De fapt, realizând acțiunea descrisă mai sus, deja am început a desfășura și a reda unele elemente constitutive ale managementului consilierii educaționale. Pentru a fi mai convingători în argumentarea acțiunilor întreprinse, cităm definiția dată de cercetătorii români privind managementul consilierii educaționale [11, p.483] prin care aceștia îl desemnează drept *o ramură disciplinară componentă a managementului educațional și, totodată, un domeniu de acțiune strategică integrat și complementar cu cel al consilierii care are ca obiective: conducerea, coordonarea, gestionarea și controlul serviciilor și programelor de consiliere educațională*.

În acest sens, menționăm că am respectat și am urmat o condiție și un aspect important al oricărui tip de management, inclusiv MCE: am realizat o *analiză a situației în domeniul dat*, am investigat opinia cadrelor didactice și a părinților etc. și am punctat *șase direcții magistrale/principale* asupra cărora este necesar de concentrat atenția și acțiunile de consiliere educațională a cadrelor didactice, pentru a eficientiza formarea competenței de învățare a elevilor din învățământul primar. Următoarea etapă a MCE se va axa pe *proiectarea obiectivelor consilierii educaționale* care se va efectua în concordanță cu exigențele și conținutul curricular al disciplinelor școlare, ținând în centrul atenției *principiul centrării pe cel ce învață*, particularitățile de vârstă și cele de dezvoltare a sistemului cognitiv al individului [10], inclusiv, ritmul individual de dezvoltare cognitiv-intelectuală a copilului.

O altă etapă a MCE constă în a planifica modalitatea de consiliere și, anume, de a stabili numărul elevilor cu care se va lucra individual, în focus-grupuri sau în grupuri mai mari, ținând cont și de aceea ce se realizează la orele concrete pe discipline de studii.

Concomitent, proiectăm pe pași concreți și *activitățile de consiliere a părinților* care vor avea ca scop inițierea acestora în modalitățile de ajutorare și stimulare a învățării copiilor în cadrul familiei (în special, la pregătirea temelor pentru acasă), la fel, se va efectua familiarizarea adulților cu esența conținutului curricular și cu strategiile aplicate de către cadrele didactice în instruirea elevilor în clasă.

Importantă este și *etapa de gândire și selectare a strategiilor, metodelor și procedeelelor* ce vor fi aplicate în consilierea elevilor și părinților acestora; proiectarea și stabilirea timpului potrivit pentru desfășurarea ședințelor de consiliere, pentru toate părțile implicate în proces; respectarea scopului, realizarea obiectivelor planificate, a duratei ședinței etc.

Bineînțeles, că MCE nu va fi eficient dacă nu vom gestiona controlul și monitorizarea calității acțiunilor de consiliere și intervenție psihopedagogică realizată asupra eficientizării formării competenței de învățare a elevilor. În acest caz și cu acest scop, propunem un șir de metode-probe pentru a verifica rezultatele obținute. Metodele care vor urma au fost aplicate și testate de grupul de experți (metoda Expert) format în instituția noastră din cadre didactice cu experiență avansată în domeniul vizat. Astfel, au fost elaborate și utilizate: Studii de caz și Fișe cu sarcini specifice pentru fiecare disciplină; Fișe cu sarcini generale de testare a dezvoltării operațiilor gândirii; seturi de texte, probleme de matematică, sarcini pentru toate disciplinele școlare etc.; Fișe de caracterizare psihopedagogică a elevului, cu accent pe descrierea detaliată a competenței de învățare; Tabele de performanță școlară ș.a. Totuși, în viziunea noastră, cele mai importante metode de stabilire a eficienței elevilor, a competenței lor de învățare rămân observația pedagogică, rezultatele și performanțele la învățatură a elevilor pe discipline și reflecția pedagogică.

În concluzie, menționăm faptul că am remarcat rezultate îmbucurătoare la pedagogii care își structurează, planifică, monitorizează și verifică sistematic acțiunile sale, nu doar activitățile de consiliere educațională, ci și întreaga activitate instructiv-educativă, ceea ce este o dovadă în plus pentru abordarea sistemică/holistică și permanentă a procesului învățării. O altă constatare ține de experiența pozitivă de realizare reală în cadrul fiecărei instituții de învățământ a unor activități cu caracter metodic și praxiologic de studiere a inovațiilor din domeniul științelor educației, inclusiv, a didacticii particulare; a schimbului și promovării experienței avansate; a lecturilor și întâlnirilor cu cercetători și specialiști în domeniul de interes etc. Bineînțeles, că vizitarea și studierea site-urilor specializate, a literaturii consacrate și participarea la diverse conferințe teoretico-practice în domeniul științelor educației reprezintă fondul de aur al strategiilor de învățare și profesionalizare a cadrelor didactice.

Bibliografie

1. BONCU, Șt.; CEOBANU, C. *Psihosociologie școlară*. Iași: Polirom. 2013. ISBN: 978-973-46-4045-4.
2. BORZEA, A. P. *Integrarea curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive*. Iași: Polirom. 2017. ISBN: 978-973-46-7012-3.
3. CRISTEA, S. Competențele-cheie pentru educația permanentă. Implicații interdisciplinare. În: *Didactica Pro...* nr.3, 2011. <https://ibn.idsi.md>
4. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Ed. a II-a revăzută. Iași: Polirom. 2006. ISBN:973-681-063-1.
5. Curriculum Național Învățământul primar. Chișinău, 2018. <https://mecc.gov.md>

6. CUZNEȚOV, L. *Parteneriatul și colaborarea școală-familie-comunitate. Educația de calitate a copiilor și părinților*. Chișinău: Primex com SRL, 2018. ISBN:978-9975-110-93-8.
7. GARȘTEA, N.; STEGĂRESCU, L. Managementul consilierii educaționale la nivelul învățământului primar. În: *Culegerea materialelor conferinței Științifice Internaționale. ULIM*, 2020. ISBN: 978-9975-3371-7-5.
8. GORDEA-SARANCIUC, L. *Dezvoltarea personală disciplină școlară în clasele primare*. Chișinău: CEP UPSC, 2021. ISBN: 978-9975-46-556-4.
9. GUȚU, V. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM. 2013. ISBN: 978-9975-71-450-1.
10. NEACȘU, I. *Neurodidactica învățării și psihologia cognitivă. Ipoteze. Conexiuni. Mecanisme*. Iași: Polirom, 2019. ISBN: 978-973-46-7849-5.
11. RĂDUȚ-TACIU, R.; BOCOȘ M.-D. et al. *Tratat de management educațional pentru învățământul primar și preșcolar*. Pitești: Ed. Paralela 45, 2015. ISBN: 978-973-47-1526-8.
12. SĂLĂVĂSTRU, D. *Psihologia învățării. Teorii și aplicații educaționale*. Iași: Polirom. 2009. ISBN: 978-973-46-1525-4.